

VPWinfo.nl

2011 nummer 1

Kwartaalblad van **VPW Nederland**

Beroepsvereniging van r.-k. pastores

Palestrinastraat 1b, 3533 EH Utrecht • T 030 293 33 15

E info@vpwinfo.nl • W www.vpwinfo.nl

Kerk in dienst van samen leven!

Missionaire dynamiek

VPW Nederland

Beroepsvereniging van r.-k. pastores

Nuchter naar de toekomst kijken

Het is natuurlijk goed om zo nu en dan met een nuchter oog naar de toekomst te kijken, ook wat het aantal roomskatholieke pastores betreft. In de bisdommen zijn ramingen van het aantal vitale priesters. In het aartsbisdom wordt niet meer uitgegaan van twee priesters per pastoraal team, maar één priester. Maar ook de instroom van pastoraal werk(st)ers zal afnemen. Op de Faculteit Katholieke Theologie (en ook aan de theologie-opleiding in Nijmegen) is de instroom voor de klasieke theologie opleiding gering.

En het aantal vacatures zal afnemen. De inkomsten van de Kerkbalans stabiliseren of beginnen te dalen. Het grootste deel van de inkomsten is van 60-plussers. En de onderhoudskosten van kerkgebouwen stijgen, ondanks dat er kerken gesloten worden. Daarnaast neemt het aantal vacatures (voor pastoraal werk(st)ers) af vanwege bisdombeleid. Ook in het categoriale pastoraat neemt het aantal vacatures af. In het justitiepastoraat vanwege de daling van het aantal gedetineerden en herverdeling van plaatsen tussen de denominaties. Bij defensie vanwege bezuinigingen. En in de zorg is ook sprake van een dalende tendens.

Dit zijn ontwikkelingen die te betreuren zijn, maar het is niet anders. Het is zaak dat de vacatures die er zijn niet langdurig vacant blijven. Maar ook dat er geen werkeloosheid gaat ontstaan. Dat we krimpen merkt ook de VPW aan het aantal leden dat geleidelijk aan meedaalt met de daling van het aantal pastores. Maar als VPW zullen we ons hard blijven maken voor onze beroepsgroep en voor individuele leden. Ik denk dat het alleen maar belangrijker wordt lid te zijn van de VPW in de komende jaren.

Niels Morpey, voorzitter

COLOFON • VPWinfo.nl is het kwartaalblad van VPW Nederland, Beroepsvereniging van r.-k. pastores. ISSN 1574-9916. Nr. 1, april 2011.

VPWinfo.nl

• *Redactie VPWinfo.nl*
Marije Bijleveld, Jan Franken (hoofdredacteur), Dorenda Gies, Jan Houben, Lidwien Meijer, Jeroen van Lente (ontwerper).
• *Redactiesecretaris*
Marije Bijleveld, Postduifstraat 7, 6227 AZ Maastricht, T 043 - 361 89 03, rijveld@gmail.com
• *Secretariaat*
Palestrinastraat 1b, 3533 EH Utrecht, T 030 - 293 33 15, E info@vpwinfo.nl I www.vpwinfo.nl

• *Grafisch ontwerp*
Jeroen van Lente Grafisch ontwerper, Tielekeshoeven 32, 5242 KB Rosmalen, T 06 28 15 20 30, E jeroenvanlente@xs4all.nl
Bezoekadres: Pastoor Hordijkstraat 5, Rosmalen.
Foto's door de auteurs aangeleverd: pagina 2, 3, 4, 6, 8, 10, 12, 15, 21 en 24.
Foto pagina 22: Hape Smeele
• *Druk*
Drukkerij BiblovanGerwen, Den Bosch.

Contributie

De contributie bedraagt € 200,-. Aspirant-leden (studenten) betalen minimaal € 15,-. Sommigen, onder wie emeriti, parttimers met een arbeidsovereenkomst van 50% of minder en zij die lid zijn van een andere vakbond, kunnen gebruik maken van het gereduceerd tarief van

€ 70,-. De penningmeester verzoekt hen de volledige contributie te betalen of anders een hogere bijdrage. Over te maken op postbanknummer 303 72 79 t.n.v. VPW Nederland inz. Contributie m.v.v. naam en woonplaats.

Organisatie

VPW Nederland

• *Secretariaat VPW Nederland*
J. Franken (beleidsmedewerker)
L. Westerveld (secretaresse)
Palestrinastraat 1b, 3533 EH Utrecht, T 030 - 293 33 15.
• *Dagelijks bestuur*
N.H.F. Morpey, Beatrijpspad 24, 3813 DM Amersfoort, 06 19 87 64 76,
H.J.M. v.d. Bunt-Koster, Nijverheidsstraat 22 7621 TM Borne, 074 - 266 68 36,
M.D. Dijkman, Kerkstraat 19, 6941 AC Didam, 0316 - 295 606,
P. Gabriël, Zwolse Anjer 8, 2631 SR Nootdorp, 015 - 310 89 36.

• *Bestuur*
H.J.M. v.d. Bunt-Koster, C. Bouma, M. Corvers, A. van Dijk, M.D. Dijkman, E.J. van Dijk, C. Epskamp, P. Gabriël, C. Laliou, J. Langelaan, M. Th. v.d. Loo, L. Mesman, N. Morpey, W. Paassen, J. van Rooij, J. Siemons, J. Verbruggen.
• *Financiële administratie*
H. Kroon.
• *Landelijke Commissie Rechtspositie (LKR)*
J. Deckers, S. Draïma, J. Franken, L. Geurts, H. Hudepohl, A. Kuin, J. Mersel, T. van de Rijken, wko, P. van Schagen.
• *Tuchtcollege*
W. Blezer-van der Walle, R.J. Bunnik (secr), R.G.W. Huysmans, A.P.H. Meijers (vz), J.W. Nibbelke, K.W. Walf.
• *Website*
P. Gabriël, webmaster.

Verzoek aan onze leden!

Als er iets verandert in uw gegevens wilt u dan zo vriendelijk zijn dit door te geven aan ons secretariaat: Palestrinastraat 1b, 3533 EH Utrecht of info@vpwinfo.nl. Denk daarbij aan: • Adresgegevens
• Verandering van werkring of werksoort
• Arbeidsduurverandering (bijvoorbeeld van full-time naar half-time) • Het overgaan van studentlid naar werkend lid.

VPW's

VPW Den Bosch
• *Secretariaat VPW Nederland*
Palestrinastraat 1b, 3533 EH Utrecht, 030 - 293 33 15, denbosch@vpwinfo.nl.
• *Bestuur*
J. Beekers, J. Rens, J. van Rooij, J. Siemons.
• *Werkgroep Arbeidsverhoudingen*
J. Deckers, Sophiastraat 1, 5671 XJ Nuenen, T 040 - 2831210.

VPW Breda

• *Secretariaat*
F.M. Vermeulen, Florahove 24, 4702 EZ Roosendaal, 0165 - 53 45 06, breda@vpwinfo.nl
• *Werkgroep Arbeidsverhoudingen*
F.M. Vermeulen, Florahove 24, 4702 EZ Roosendaal, 0165 - 53 45 06.
VPW Groningen-Leeuwarden
• *Secretariaat*
J.M.A. Langelaan, Boerschaplaan 41, 7824 NA Emmen, groningen-leeuwarden@vpwinfo.nl.
• *Werkgroep Arbeidsverhoudingen*
W. van Harmelen, p/a Adm. Helfrichstraat 74, 9801 GJ Zuidhorn, T 058 - 266 03 01.

VPW Haarlem

• *Secretariaat*
J.C.J. Verbruggen, Meerkoet 6, 1745 HJ Spanbroek, 0226 - 351 951, haarlem@vpwinfo.nl.
• *Werkgroep Arbeidsverhoudingen*
M. Bruijns, Snuiverstraat 2, 1561 HD Krommenie, 075 - 628 12 08.

VPW Limburg

• *Secretariaat*
A.H.H. van Dijk, Kon. Julianastraat 14, 6585 XR Mook, 024 - 366 10 20, toonvandijk@planet.nl
VPW Rotterdam
• *Secretariaat*
H.J.T. Dam, Mondriaan 5, 2681 MJ Monster, rotterdam@vpwinfo.nl.
• *Kommissie Arbeidsverhoudingen*
P. van Schagen, Sterzegge 5, 2318 ZG Leiden, 010 - 418 10 41.

VPW Utrecht

• *Secretariaat*
Chr. Kantoci-Janssen, Bussloselaan 17-A, Bussloo-Voorst, 0571-261914, utrecht@vpwinfo.nl
• *Commissie Rechtspositie*
L. Geurts, Lorentzstraat 9, 7316 GJ Apeldoorn, 055 - 521 94 24.

INHOUD

In het door de PKN uitgegeven maandblad *Woord & Dienst nummer 2 (2011)*, schrijft professor Marcel Barnard onder andere het volgende: ‘Missionair is trouwens één van de meest misbruikte woorden in het kerkelijk bedrijf. Missionair betekent: grensoverschrijdend, naar buiten gericht. (...) Veel van wat we missionair noemen, is bij uitstek naar binnen gericht, op houden-wat-je-hebt, en allerminst naar buiten en naar wie er niet bij horen’.

Zowel voor rooms-katholieke als voor protestantse pastores is het vandaag de dag een lastige opgave in de parochie of gemeente missionair te zijn in de goede zin van het woord. Want dat het niet een bij uitstek naar binnen gerichte activiteit moet zijn, is wel duidelijk. De redactie vroeg vier pastores om te verwoorden wat ‘missionaire dynamiek’ voor hen betekent en hoe ze er handen en voeten aan geven in hun werkveld. ‘Zit dat niet zo’n beetje in je hele praktijk?’, schrijft Piet Linders. Lidwien Meijer maakt een vergelijking met een thermoskan en een glazen theepot. Voor Gerard Bles betekent het er gestalte aan geven in de dagelijkse praktijk en Hans Harmsen beschrijft de visie en missie in zijn parochie in een ‘Vogelaarwijk’. Zoveel is duidelijk: ‘missionaire dynamiek’ is niet onder één noemer te vangen. Herman Agterhoek, reflecterend over de vier praktijkbijdragen, ontdekt dat de missie dichtbij ligt, in de naaste omgeving. Het hoeft niet spectaculair te zijn of groots aangepakt te worden. Het belangrijkste is: elkaar ontmoeten, geraakt worden en om elkaar geven.

DE PRAKTIJK

4 Een thermoskan óf een glazen kan op een lichtje?

Lidwien Meijer

6 Solidair tot over de grenzen

Piet Linders

8 Een levensvatbaar project

Hans Harmsen

10 Kerk-zijn is dienstbaar zijn aan de samenleving

Geert Bles

DE REFLECTIE

12 Nieuw missionair elan

Herman Agterhoek

20 Nog

Werk jij nog in deze kerk? Kun jij daarbinnen nog met volle overtuiging vruchtbaar werken? En nog met plezier? Nico Bulter formuleert een uitnodiging om opnieuw te ankeren, om opnieuw de ziel te vinden en wellicht een nieuwe stap te zetten.

Nico Bulter

22 Vooraankondiging ALV Geestelijk leiderschap centraal op ledenvergadering 9 juni!

Nico Bulter en Jan Franken

23 Bijeenkomst met een aantal emeriti van de VPW

Ina van de Bunt-Koster en Jan Franken

DE RUBRIEKEN

15 Pastor en internet

Missie en missionair

Op zoek naar inspiratiebronnen op het wereldwijde web
Matthé Bruijns

15 Onze rechtspositie

Jan Franken

16 Nieuws uit de VPW-en

Jan Franken

19 Gelezen

De kramp voorbij

Anne-Marie Koot

24 Rob Lijesen

Clara

Casella

In het vorige nummer van VPWinfo is de vermelding van de website van Casella onder de foto van Marie Madeleine Maas weggefallen. Daarom vermelden we die hier: www.casella.nl
Bezoek de website eens, hij is niet vernieuwd en je vindt er onder andere informatie over het stilte- en bezinningscentrum van Casella.

Een thermoskan óf een glazen kan op een lichtje?

De ene parochie is de andere niet. De ene heel gesloten en naar binnen gericht, de andere middenin de wereld. Hoe is dat in Deventer en Schiedam?

Ooit raakte ik aan de praat met een collega. Ze had net een nieuwe functie in een parochie. ‘Hoe gaat het in je nieuwe werk?’, vroeg ik. ‘Ach, die parochie is net een thermoskan’, was haar reactie. Ik moet verbaasd gekeken hebben. Ze ging verder: ‘De parochianen hebben het samen lekker warm, maar de buitenwereld heeft geen idee wat ze aan het doen zijn. Dus ze worden samen ouder en er komt niemand bij.’ Een beeld om te onthouden, vond ik.

De verschillen Toen we dan ook op mijn vorige werkplek in Deventer een parochiemiddag organiseerden over de missionaire kant van een geloofsgemeenschap, zette ik twee kannen naast elkaar: een thermoskan en een glazen kan met geurende thee, op een lichtje. Uit deze kannen mocht niet geschonken worden. Ze stonden er symbolisch, ze stonden ergens voor. De deelnemers werden nieuwsgierig. Wat had dat nou te betekenen? ‘Zoek de verschillen’, werd hun opdracht. ‘En denk daarbij ook aan de inhoud van de kannen’. Zo ontstond een mooi gesprek. Wat waren die verschillen? De thermoskan: Je weet niet óf er wat in zit. Je weet niet wát erin zit. Je weet niet hoeveel erin zit. Je weet niet of het warm of koud is, wat de geur is. De kleur aan de buitenkant zegt niets over de inhoud. Het enige wat soms gebeurt, is dat er een raar gorgelend geluid uit de kan komt, maar daaruit kun je de inhoud ook niet afleiden.

De glazen kan: Je kunt zien wat erin zit en hoeveel, je kunt het ruiken, aan de kleur kun je ook wel zien of het nog te drinken is, je kunt voelen of het warm is of koud.

Transparant zijn En toen stelden we ons de vraag: wie zijn wij, hoe kijkt deze stad, deze wijk tegen onze gemeenschap aan? Zien ze alleen de buitenkant, zoals bij een thermoskan... waar ze misschien vragen bij hebben, of onverschillig aan voorbij lopen... Of zijn we als die glazen kan... dan kunnen ze weten wie we zijn, en komen misschien wel binnen. Zo’n laatste geloofsgemeenschap heeft missionair elan, leerden we die middag. Die maakt zichtbaar waar ze voor staat. Die straalt wat uit, en heeft ook kans op toekomst.

De geloofsgemeenschap in Deventer was in een aantal opzichten transparant, was de conclusie van die parochiebijeenkomst. Dat kwam voor een groot deel door de bidkapel. De kerk, midden in het winkelcentrum, had het achterste gedeelte omgebouwd tot bidkapel. Een smeedijzeren hek ervoor, de hele dag kon men in

Lidwien Meijer

59 jaar, pastoraal werkster in parochies in Schiedam, Vlaardingen en Maassluis.

DE PRAKTIJK

en uit lopen. Duizenden kaarsen werden er jaarlijks opgestoken, bij Maria of Antonius of bij een groot kruis, waar de kleine kruisjes van de overledenen ook omheen hingen. De mensen schreven intenties in een boek, er was – heel belangrijk – allerlei informatie over de parochie aanwezig. Er was bijna dagelijks een middaggebed. De kapel kwam tegemoet aan de behoefte van de moderne, shoppende mens: je gaat naar de kerk als het jou uitkomt.

Veelkleurig gezelschap De parochie speelde ook op een zinvolle manier in op actuele, maatschappelijke ontwikkelingen. Goede herinneringen heb ik aan een gebedsbijeenkomst na de aanslagen van 11 september. Driehonderd mensen, van allerlei geloofsrichtingen kwamen naar de kerk. Ook kregen we te maken met uitgeprocedeerde asielzoekers. Ze kwamen aan de deur, vroegen om hulp. De noodklok werd geluid. We organiseerden een wake in de Advent. De hele nacht door kwamen mensen meedoen. Zo’n kerk in de binnenstad is heel geschikt om zich op die manier te ontwikkelen. Een plek zijn van actie en bezinning voor een veelkleurig gezelschap. Het was echter niet zo dat het klassieke kerkbezoek op zondag merkbaar toenam. Die drempel bleek te hoog, de liturgie kennelijk te gesloten. Het wekelijkse Taizé-avondgebed trok wel veel deelnemers.

Zes jaar geleden kwam ik in Schiedam in een andere sfeer terecht, een kleine kerk in een Vogelaarwijk (zo ging dat later heten). Een buurt met oudere autochtonen en jongere meest allochtone Nederlanders. Een kerk waar in de hal op zondag soms wel zes rollators stonden geparkeerd. Toen daar een keer een kindergagentje naast stond, hebben we er een foto van gemaakt. Niet echt een wijkparochie, meer een keuzeparochie. De mensen komen af op de verzorgde liturgie met veel Nederlandse zang. Weet de buurt van de kerk? Ik merk, terugkijkend, dat het me niet echt is gelukt om contact met de buurt te

krijgen. Het gewone werk (twintig uur per week) slokte me al gauw op, veel uitvaarten, huisbezoek, vergaderen, gewoon de boel aan de gang houden.

PR werkt! Wat ik van meet af aan wel gedaan heb, is persberichten sturen aan de lokale media. En dat werkt. Als er een bijzondere viering is of een lezing, dan zie je toch ook andere gezichten, verbaasde gezichten vaak. Wat een mooi kerkje is dit... ‘Ik wist niet dat dit hier was’. Er repeteren drie koren-van-buiten in het gebouw. Bij concerten krijgen buurtbewoners een flyertje in de bus. Bij een (kinder)boekpresentatie werd de (zwarte) school uit de buurt uitgenodigd met enkele groepen voor een theatervoorstelling.

‘Zichtbaar maken waar je voor staat.’

Missionair zijn begint met geloven. Dat het de moeite waard is wat er gebeurt in een parochie. En iedereen mag het weten. Als de mensen dan over de drempel zijn, ben je dan gastvrij? Of komen mensen in een ‘binnenkring’ terecht, zodat ze zich buitenstaanders blijven voelen?

Mijn werksituatie is veranderd, sinds januari. Ik werk nu in een team van vier pastores, in zes deelgemeenschappen in drie steden. Missionaire dynamiek is een van de pijlers van ons pastoresteam. Een grote uitdaging, een spannend avontuur!

Solidair tot over de grenzen

Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst. Nederlandse en Duitse jongeren in de grensstreek bij Venlo buigen zich over de armoede-problematiek en de gevolgen daarvan. Ze leren zo oog te krijgen voor het inzetten van eigen mogelijkheden voor de samenleving.

Er werd mij gevraagd iets te schrijven over ‘missionaire dynamiek’. Een aspect van pastoraat waar ik niet vanzelfsprekend dagelijks bij stil sta. “Zit dat niet zo’n beetje in je hele praktijk(?)” denk je al gauw. Is het niet een inclusief gegeven binnen je handelen? En dan concludeer je gauw dat je met een antwoord verschillende kanten op kunt. Veel is afhankelijk van je standpunt, of zoals ik het graag uitdruk: je optiek. Waar sta je in je werk, waar heeft dat mee van doen en welke kant wil je er mee op? Wezenlijke aspecten van je bril, dus van je (pastorale) optiek.

Als je er kerkelijke documenten op naslaat, in het bijzonder de pauselijke encyclieken van pakweg de laatste eeuw, dan spreken die op een onderscheiden manier over de missionaire taak van de kerk. Deze periode laat zien dat de optiek en decreten ook en vooral beïnvloed worden door een sociale emancipatie van groepen binnen en buiten de kerk. Taak en beeltenis bestaan voortaan ontegenzeggelijk ook uit sociaal-maatschappelijke rechtvaardigheid, eerlijke verdeling van rijkdom, aansluiting zoeken bij de tijd, en de plaats en positie die gelovigen innemen. De gelovige praxis heeft voortaan met ‘solidarisering’ te maken. Dit laatste nu, mag wat mij betreft bij uitstek als werkwoord gebruikt worden. Daarvan een voorbeeld.

Sociaal isolement en uitsluiting Venlo waar ik werkzaam ben, ligt pal tegen de Duitse grens. Samen met de Jongerenkerk in Venlo is ons centrum enkele jaren gele-

den een uitwisselingsprogramma gestart met een tweetal kerken in Krefeld en Mönchengladbach die onder andere het Citypastoraat in het bisdom Aken behartigen. Inmiddels is er een vriendschappelijk en collegiaal werkverband met Duitse collega’s ontstaan waaruit allerlei grensoverschrijdende uitwisselingsprogramma’s zijn gegroeid. Op die manier is er langzaam maar zeker een beeld ontstaan van het pastoraat, waarvan het leeft en wordt uitgedragen aan beide zijden van de grens. Veel herkennen we van elkaar. Zowel de goede en sterke kanten, als ook de schrijnende sociaal maatschappelijke achterstand van grotere groepen (grens-) bewoners. De verschillende partners binnen het verband zijn al jarenlang actief in projecten die met de uiteenlopende problematiek van armoede, werkloosheid en sociaal isolement en uitsluiting te maken hebben. Ruim een jaar geleden heeft dit geleid tot de realisering van een plan om in een periode van twee jaar met Duitse en Nederlandse scholieren verder aan de slag te gaan met dit maatschappelijk gegeven. In de voorbereiding werden er van weerszijde projecten bezocht en werden kansen en mogelijkheden gewogen. In verband met te realiseren school- en uitwisselings-programma’s hebben we de Europese dienst regio Rijn-Maas kunnen

Piet Linders

55 jaar, coördinator Stichting
't Groenewold, Venlo.

DE PRAKTIJK

interesseren waardoor een stukje financiering werd zeker gesteld. Het project kreeg de naam mee: “Armoede + nieuwe solidariteit”.

Ieder is zelf deel van de oplossing Allereerst werd door de projectgroep vanuit het formele projectplan een optiek gelanceerd. Een standpunt van waaruit het werkproces in gang is gezet. Uit al de (werk-)ervaring en kennis blijkt dan eens te meer, ondanks alle rijkdom, hoe uiteenlopend de regio te maken heeft met sociale, grensoverschrijdende (armoede-) problematiek en de weerslag daarvan op wijken, families, scholen, etc. Dat kun je vervolgens op verschillende manieren in een school behandelen. Wij hebben gekozen voor het thema van kinderen die met armoede te maken hebben. Vervolgens willen we dat op een ‘solidariserende’ manier aanpakken (het + teken in het thema).

‘Iedere mens kan zich engageren, daar gaat het om!’

Ruim een jaar geleden zijn er twee werkgroepen aan de slag gegaan om een documentatie samen te stellen en een schoolproject te ontwerpen voor middenbouw VO (VMBO / HAVO-VWO – Real/Hauptschule-Gymnasium). Afgelopen najaar zijn de tweetalige materialen gepresenteerd en in december zijn er ruim 200 leerlingen (DT-NL) van start gegaan met een lessenreeks bestaande uit zeven modules en een tweeledige uitwisseling in februari en maart van dit jaar waarin wederzijds regio en instellingen worden bezocht. Daarna zullen resultaten in een verwerkingsvorm gebundeld worden en beschikbaar komen om vervolgens te worden doorgegeven.

De optiek welke in samenspraak met docenten en projectontwerpers is uitgewerkt komt neer op een aantal eenvoudige en volgbare stappen die met de positie van de leerlingen te maken hebben. Daarin wordt een drie-

slag gevolgd. Hoe kom jij allereerst zelf (in de directe omgeving) in aanraking met armoede? Wat heeft dit voor jou, voor je buurt en stad te betekenen? Breng dit in kaart. Vervolgens vragen leerlingen zich af hoe dit ‘net over de grens speelt’ en hoe heb jij daar mee te maken? Om vervolgens als laatste stap af te reizen naar ‘de andere kant van de wereld’. Welke verhoudingen inclusief sociaal maatschappelijke problematiek, zijn verwant en hebben mondiaal met elkaar te maken? Op alle niveaus wordt nagedacht over wat ‘solidarisering’ betekent. De lijn die daarin wordt gevolgd, is niet om het probleem zo uit te vergroten dat ‘de fles altijd half leeg blijkt’ en leerlingen het gevoel krijgen dat oplossingen boven hun (eigen) pet gaan. Wat het project wil aanreiken is vooral een eerste stap in het solidariseren. Het wil leerlingen laten zien en ervaren dat ieder mens zich kan engageren. Dat de wijk, jouw buurt, je school, de grensstreek en de andere kant van de wereld, ook bij jou begint. Als er een oplossing bestaat, ben jij daar een deel van. Met de uitwisselingen voor de deur zijn de eerste ervaringen hoopgevend.

Handelen staat centraal! De vier deelnemende scholen (2 DT / 2 NL) zijn allen confessioneel gebonden. De lessen bevinden zich vooral binnen het bereik van de godsdienstlessen, levensbeschouwing of maatschappijleer. Zijn ze zich daarmee bewust van de ‘missionaire dynamiek’ van hun inzet, energie en engagement? Die vraag valt maar moeilijk te beantwoorden. Maar het sluit naadloos aan bij kwesties van sociaal-maatschappelijke rechtvaardigheid, eerlijke verdeling van rijkdom, aansluiting zoeken bij de tijd en de plaats die (inmiddels anders-) gelovigen innemen. Als (jonge) mensen van daaruit hun eigen mogelijkheden leren zien, dan heeft dat prille begin minstens met geloven in zichzelf en de samenleving als geheel te maken. Het heeft te maken met een missie waarvan de dynamiek met elke nieuwe stap meer vaart krijgt. Je mag daarin allereerst geloven, maar je moet het bovenal dóen.

Een levensvatbaar project

Na een voortvarend begin bloedt een project nogal eens dood. Zo niet in de Utrechtse wijk Kanaleneiland. Geloofsgemeenschappen zetten zich gezamenlijk in voor een leefbare toekomst in deze ‘Vogelaarwijk’.

De Utrechtse wijk Kanaleneiland is landelijk bekend als een achterstandswijk, of in eigentijdse beleidstaal een ‘Vogelaarwijk’ of ‘krachtwijk’. De wijk Kanaleneiland scoort slecht als het gaat om werkloosheid, gemiddeld inkomen, geschikte huisvesting, opleidingsniveau, criminaliteit, onveiligheid, overlast en sociale samenhang. Van alle inwoners is 40% van Marokkaanse afkomst, 18,5% van Turkse afkomst en 22,5% autochtoon.

Kerk-zijn in Kanaleneiland De parochie in Kanaleneiland is zeer sterk vergrijsd. Dit roept vragen op over de toekomst van deze gemeenschap. Ook aan protestantse kant ontstonden deze vragen, nog versterkt door het emeritaat van de predikant medio 2011. Zo dacht deze wijkgemeente na over de presentie van de kerk in de wijk en over de plaats van het kerkgebouw daarin. Medio 2009 nam de wijkkerkenraad een notitie ‘Onderzoeksvraag Triumfatorkerk als missionair diaconaal centrum’ aan en werd een projectmedewerkster aangesteld om op grond van dit stuk een onderzoeksplan op te stellen.

Deze projectmedewerkster kwam op Kanaleneiland allerlei kerken en kerkelijke organisaties op het spoor: de rooms-katholieke parochie, christenen uit Indonesië, de Filippijnen en Congo, baptisten, Youth for Christ, de Verenigingskerk, het Apostolisch Genootschap enz. Zij nodigde deze kerken en organisaties uit samen na te denken over het opzetten van een missionair diaconaal centrum in Kanaleneiland.

De betrokkenheid van r.-k. zijde Vanaf het begin was de parochie een van de partners bij dit proces. Toen in 2010 de parochie in Kanaleneiland een van de vijf geloofsgemeenschappen van de nieuwe St. Martinusparochie werd, kwam de ondersteuning van dit proces op mijn bordje als pastor met het profiel diaconie. Vanaf het begin zag ik in dit project een uitgelezen mogelijkheid om als kerken gezamenlijk gestalte te geven aan de missionair-diaconale opdracht van de kerk. Aan mij werd gevraagd de vergaderingen van de agenda-commissie en van het platform van meedenkende organisaties te leiden. Deze taak pakte ik met gelovig enthousiasme op.

Visie en missie Al denkend en discussiërend werd een ‘Visie en missie’ ontwikkeld met de volgende uitgangspunten:

- ‘Als christenen geloven wij in Gods liefde voor mensen. Gods liefde mogen we niet voor onszelf houden. Wij hebben de missie (zending) om Gods liefde voor mensen met woorden en daden door te geven. Omdat we die missie hebben, zijn we als christenen missionair.
- Als christenen geloven we in Jezus Christus, die niet

Hans Harmsen

60 jaar, pastor met het profiel diaconie, lid van het pastorale team van de St. Martinusparochie in Utrecht.

DE PRAKTIJK

is gekomen om gediend te worden maar om te dienen (Marcus 10, 45). We zijn geroepen om hem na te volgen in deze dienst door mensen in nood te helpen en bij te dragen aan een betere wereld. Deze dienst noemen we ‘diaconie’. Het hoort bij christenen om diaconaal te leven.

In Kanaleneiland zijn verschillende christelijke kerken en gemeenschappen actief. We willen onze missionaire en diaconale opdracht ook samen aanpakken door een missionair diaconaal centrum op te richten. Zo willen we nog meer een zegen zijn voor de bewoners van deze wijk. We doen dit vanuit het dubbele gebod van Jezus: ‘Heb God lief met heel je hart en je naaste als jezelf’ (Matteüs 22, 37-39). In dit centrum kan deze christelijke boodschap wel of niet nadrukkelijk ter sprake komen. Daarin zullen de deelnemende organisaties verschillen. Ze zijn echter één in hun diaconale inzet voor de bewoners van de wijk.

We gaan uit van de behoeften van de inwoners van de wijk. Voor hen zetten we ons in. Hun behoeften zijn een toets voor onze inzet. We willen de behoeften van de inwoners van de wijk steeds beter op het spoor komen door te luisteren naar hen, door gegevens van anderen (bijv. cijfers van de gemeente Utrecht) en door onze eigen ervaringen. Zo kan duidelijker worden hoe wij als christenen een zegen kunnen zijn voor de wijk. Ons centrum moet groeien. Naarmate we elkaar en de behoeften van de bewoners beter leren kennen, kunnen we concreter invullen hoe we de bewoners van de wijk van dienst kunnen zijn. We beginnen met een ‘startpakket’, dat uitgebreid en bijgestuurd zal worden.”

De eerste activiteiten Inmiddels bestaat het ‘startpakket’ van het Missionair Diaconaal Centrum De Brug’ uit een aantal elementen:

- een ochtendgebed op vrijdag, gevolgd door inloop en spreekuur
- ‘intercultureel dineren’: een serie maaltijden, bereid door jongeren voor ouderen

- een groep ‘intercultureel bijbellezen’
- een kerstnachtprogramma waarbij op kerstavond tussen de vieringen het kerstfeest uit het kerkgebouw de straat op werd gehaald via kerstzang, kerstverhalen en het uitdelen van kerstbrood en chocolademelk.
- Verder wordt geprobeerd de interreligieuze dialoog op

‘Het hoort bij christenen

om diaconaal te leven.’

te pakken.

Missionaire dynamiek De deelnemers van De Brug geloven in Gods liefde voor mensen en in hun missie om in de eigen wijk Gods liefde voor mensen met woorden en daden door te geven. Zo is sprake van een duidelijk missionair project.

Heel opvallend vind ik de vanzelfsprekendheid waarmee elke vergadering wordt begonnen en afgerond met een spontaan gebed. Er is een diep besef dat zonder de heilige Geest dit project niet levensvatbaar is. ‘Als de HEER het huis niet bouwt, is het zinloos dat bouwlieden werken.’ (psalm 127) Zo ontstaat er een nieuwe missionaire dynamiek ‘in Gods naam’ en met een duidelijk diaconaal accent. Deze nieuwe dynamiek wordt gevoeld doordat iedere keer iemand anders de vergadering opent en sluit met een gebed waarin dankbaarheid wordt uitgesproken en gevraagd wordt om wijsheid en liefde. Geen standaardgebed maar een gebed recht uit het hart. En toen ik een keer als opening koos voor de lezing over het aanvankelijk tevergeefs uitwerpen van de netten (Lucas 5, 1-11), klonk ook in het verdere verloop van de vergadering deze lezing regelmatig terug.

Kerk-zijn is dienstbaar zijn aan de samenleving

Diaconie als hoogste prioriteit. Catechese, verkondiging en liturgie zijn daarop gericht, geven daaraan richting.

Als ik het woord ‘missionaire dynamiek’ hoor, moet ik eerst het woord ‘missie’ tegen het licht houden. Toen ik jaren geleden naar Afrika ging als missionaris heette missie: kerkplanting. Dat betekende in feite: meewerken aan het opzetten van de kerk als instituut met gezag van boven af, met wetten en dogma’s, en volgzame gelovigen. Het feit dat ik werkzaam was als seminariedocent versterkte mij nog in de gedachte, dat kerk het doel was van onze missie. Inmiddels heeft er een Vaticaans Concilie plaats gevonden en een grondige bijstelling in mijn denken. De kerk is er niet omwille van zichzelf, maar heeft een boodschap voor de wereld. “Zij heeft slechts één doel: onder leiding van de Geest het werk van Christus zelf voort te zetten, die in de wereld kwam om getuige te zijn voor de waarheid, om te redden en niet om te oordelen, om te dienen en niet om zich te laten dienen” (Gaudium et Spes, no. 3). Kerk is dus niet langer doel op zich, maar heeft een missie, is instrument van heil gericht op de samenleving.

Ondergeschoven kindje ‘Missionaire dynamiek’ betekent voor mij dit: hoe geven wij die nieuwe missiegedachte van het Vaticaans Concilie gestalte in de dagelijkse praktijk van de plaatselijke geloofsgemeenschap? Te weinig zie ik om mij heen dat de kerk, verstaan als gods-volk-onderweg, hier werk van maakt. Is zij niet te zeer naar binnen gericht? Natuurlijk zijn er zorgen om gebouwen, financiën en tekort aan perso-

neel, maar ik zie dat die zorgen zoveel aandacht vragen, dat er nauwelijks nog ruimte is voor het opbouwen van een geloofsgemeenschap, die zich naar buiten richt en een taak heeft in de samenleving. Wat ik veel zorgwekkender vind, is dat om mij heen die nieuwe visie op kerk nauwelijks wordt gedeeld. Diaconie blijft een ondergeschoven kindje, terwijl ze op de eerste plaats zou moeten staan.

Opbouw van onderop Dat is waarom de Andreasparochie in Heerlen bij het 25 jarig bestaan van de parochie in 2002 een pastoraal beleidsplan heeft geschreven over de kerk van de toekomst, waarin heel bewust de diaconie de hoogste prioriteit heeft. Catechese/verkondiging en liturgie zijn daarop gericht. Deze keuze heeft ertoe geleid dat de parochie een pastoraal werker in diens heeft genomen die diaconie als haar eerste verantwoordelijkheid heeft. In dit beleidsplan staat een aantal diaconale aandachtvelden genoemd, maar de vraag is: Hoe geven wij daar handen en voeten aan in

Geert Bles sma

83 jaar, emeritus priester, vrijwillig werkzaam in de Andreasparochie, Heerlen.

DE PRAKTIJK

de praktijk? Wij kijken wat op ons pad komt in de wijk, in de stad. Zo zijn er bij voorbeeld goede contacten gegroeid met drugsverslaafden, doordat wij gevraagd werden om vieringen met hen te verzorgen rond hun gestorven vrienden. Of een jonge moeder uit Soedan stond op een zondagmorgen met haar kind op de stoep van de kerk; zij was uitgeprocedeerd en uit het AZC op straat gezet; er werd spontaan gezorgd voor opvang. Of een verstandelijk gehandicapt paar zocht een kerk voor de zegening van hun vriendschap. Deze contacten met verslaafden, vluchtelingen, verstandelijk gehandicapten, etc. worden voor ons handvatten om de problematiek op te pakken en de verantwoordelijkheid in de gemeenschap te delen. Het is onze overtuiging, dat op deze manier de parochie gaandeweg meer en meer betrokken raakt bij de zwakkeren in de samenleving. Wij zien dat er potentieel aanwezig is en de bereidheid om iets te betekenen in de samenleving. Het gaat dus niet meer om getallen, maar om de opbouw van de missionaire kerk van onderop. Het is een geleidelijk proces dat tijd vergt, maar we geloven erin om – zoals we het noemen – de trein op die rails te zetten en die weg te gaan...’Hem achterna’. Daarom vinden wij het ook heel belangrijk om in de catechese en de verkondiging deze genoemde contacten te verbinden met de missie en de werkwijze van de Man van Nazareth, en in de liturgie te vieren. Opmerkelijk is dat de parochianen dit als authentiek ervaren.

Meelevende parochie Een concreet voorbeeld:

Deze week keert Aiah (parochiaan en vluchteling uit Sierra Leone) terug uit Ghana. Hij heeft een Nederlandse vriendin; samen hebben ze twee kleine kinderen. Hij was negen jaar in Nederland, toen het Generaal Pardon werd afgekondigd, en hij dreigde uitgezet te worden. Er was nog één mogelijkheid in de procedure; daar was een Machtiging tot Voorlopig Verblijf voor nodig. Hiervoor moest hij zich persoonlijk

melden bij de Nederlandse Ambassade voor West Afrika in Ghana en daar een aantal formaliteiten doorlopen. Deze kwestie is in de viering op 8 november 2010 met de parochiegemeenschap gedeeld, en zo kwam de financiering rond. Hij heeft het vereiste document gekregen. Afgelopen zondag werd dit aan de parochianen meegedeeld, onder luid applaus.

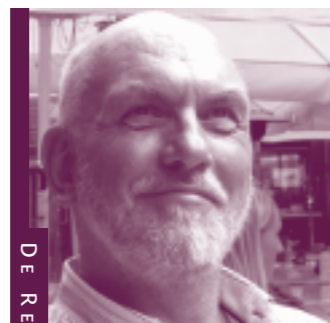
Tot slot dit: De historicus James Kennedy stelt in zijn artikel ‘Pleidooi voor lokale kerken als contrasterende gemeenschappen’ (Volzin 21 januari 2011) dat de kerk in Nederland meer een ‘gezindte’ is, die niet echt gericht is op de publieke ruimte, maar vooral bedoeld voor de eigen groep. Ik ben het volledig met hem eens, en betreur het dat de kerkleiding in Nederland te weinig op dit aambeeld slaat. Er is werk aan de winkel voor ons. Daarom geniet ik ervan dat de Andreasparochie een gemeenschap is, die gaandeweg groeit in haar missionaire opdracht. Ikzelf ben niet meer de jongste, maar voel me nog altijd, en nu misschien meer dan ooit, missionaris.

Jonge moeder en kind uit Soedan worden opgevangen in parochie.

Nieuw missionair elan

Pastores zijn zich er van bewust dat de kerk anders in de samenleving staat dan voorheen. Het is daarom des te belangrijker dat zij duidelijk moet zijn wáár zij voor staat. ‘Schatten tevoorschijn halen en bronnen laten stromen’, dat wordt van haar verwacht, aldus Herman Agterhoek. Het gebeurt en wel op verschillende manieren.

DE REFLECTIE

Herman Agterhoek

61 jaar, Dienstverlener
kerkgebouw, bisdom
Groningen - Leeuwarden.

De bisschop heeft met zijn staf onlangs zijn beleidsplan voor de komende tien jaar gepresenteerd. Het draagt de titel ‘Kwetsbaar en Hoopvol. Reorganiseren om te vitaliseren’. Na een gespreksronde over het inhoudelijk deel van het plan gaat de staf nu langs alle bestaande parochieverbanden om te spreken over de voorgenomen reorganisatie. En telkens klinkt: ‘Reorganiseren om te vitaliseren’. Het gaat niet om een koude sanering, maar om verzamelen en krachten bundelen om de Boodschap van heil van Jezus Christus met vereende krachten en nieuw elan gestalte te geven. Om niet bang en ontmoedigd ons op te sluiten in eigen kring, maar de wereld in te trekken op zoek naar contact en ontmoeting.

Missie ligt voor het oprapen

Elk nadenken over toekomst begint met het formuleren van een visie. Ik zie dat terug in de bijdragen in dit blad. We zitten in een tijd van verzamelen en opnieuw oriënteren. We zoeken opnieuw antwoord op de vragen: ‘wie zijn wij en wat staat ons te doen?’ Geert Bles verhaalt van de grondige bijstelling in zijn denken. Van de missionaris die uitging om kerk te planten naar de pastor h er, die uitgaat in de wereld om ‘onder leiding van de Geest het werk van Jezus Christus voort te zetten en getuige te zijn voor de waarheid, om te redden en niet om te oordelen, om te dienen en niet om gediend te worden’. Hij voelt zich opnieuw missionaris. Dat lijkt mij wezen-

lijk, die zelfbepaling. Het geeft antwoord op de vraag: ‘wie ben ik?’. Wat mij vervolgens opvalt, is dat in alle bijdragen de missie dichtbij ligt, in de naaste omgeving. Het begint met jezelf zichtbaar te maken en je te laten raken door wat zich daar aandient. Of, om het met Lidwien Meijer te zeggen, uit de thermoskan te komen en in de glazen theepot te gaan zitten. Het begint met de buurt uit te nodigen, een uitwisselingsprogramma voor jongeren op te zetten aan de grens. Letterlijk. Met een plek te zoeken waar men kan binnenlopen uit de buurt, waar gebeden en gegeten wordt, en waar gevierd wordt op kerstnacht. Maar dan op straat. Met open te staan voor de buurt en te kijken wat er op je pad komt. Kleine stappen, in de naaste omgeving.

Treed naar buiten

Ik heb enkele keren met een groep mensen uit een dorp of een stadswijk de zogenaamde ‘Kerkstraat’ getekend. Op een groot stuk behangpapier tekenden we  en straat. En aan die straat de kerk. En dan begint het. Het is de bedoeling om aan die straat - in verhouding - het gehele dorp te tekenen, of de gehele wijk. Wat is daar allemaal? Welke mensen leven er? H e leven ze er? Zijn het jonge mensen, hebben ze werk, of zijn ze overdag veel bij huis? Zijn er scholen? Zijn er veel ouderenvoorzieningen? Is er een woonproject voor gehandicapten? Is er een AZC? Is er een gevangenis?

Tallose vragen zijn er te stellen. Het gesprek daarover met enkele mensen die het dorp of de stadswijk goed kennen, is eigenlijk net zo belangrijk als het resultaat op de behangrol. Het gaat om het je bewust worden van het ‘buiten’. De kerk is er niet voor zichzelf, zegt Geert Bles, maar voor de wereld. Zoals Christus zelf.

Vervolgens gaat het er letterlijk om, naar buiten te gaan en contact te gaan leggen. Dat kan met andere kerken, eerst maar eens. Zoals op Kanalen-

Heilige Schrift en spreekt over wat raakt en roert. Want de Schrift is het leven met God en de naaste en omgekeerd.

Er mag zelfs gevierd worden en ge-waakt. Men verwacht niet anders. Men verwacht dat je je schatten tevoorschijn haalt en je bronnen laat stromen.

Spannende zoektocht

Ik vind de reflectie ook heel belangrijk. De vraag terug aan jezelf: hoe kom jij in je eigen omgeving in aanraking met armoede? En wat betekent

‘Antwoord zoeken op de vragen:

wie zijn we
en wat staat ons te doen?’

eiland. Of over de grens in Duitsland. Contacten waar je vooraf niet van weet wat die op zullen leveren. Ze zijn op zichzelf al van belang. Blijkbaar volgen daaruit activiteiten, projecten, ontmoetingen met scholieren over armoede, zoals Piet Linders ons verhaalt. Het antwoord op de vraag ‘wat staat ons te doen’ is dus niet zomaar vooraf te geven. De ander bepaalt minstens mede mijn agenda. Wat ik prachtig vind in de beschrijvingen is, dat je je als partner in een gezamenlijk project blijkbaar niet hoeft te verstoppen. Je blijft wie je bent: een gemeenschap van gelovigen. En die gemeenschap bidt, en leest uit de

dat dan voor jezelf, maar ook voor je buurt en voor je stad? En als er nieuwe mensen binnen komen in je parochie, ben je dan gastvrij, of heel gesloten? Of als je een zegen wilt zijn voor de wijk, hoe kun je dat dan zijn? Hoe gemakkelijk of hoe moeilijk is het te luisteren naar de mensen?

De ontmoeting doet iets met je. Het is een wederzijds gebeuren en niemand blijft hetzelfde. Misschien is dat nog wel het moeilijkste.

In het aartsbisdom waar ik voorheen werkzaam was, hebben we in de dienstverlening het project ‘Ontmoetingen aan de grens’ ontwikkeld, in allerlei variaties, waaronder een jon-

Bestuurder PNB

gerenversie. Aan de grens gebeurt het. Als mensen van verschillende achtergrond en levensbeschouwing elkaar ontmoeten, wat heb je elkaar dan te bieden? Op welke noemer vind je elkaar dan? Wat kun je dan van elkaar leren? Dat moet je uitzoeken: aan de grens. Dat is spannend en niet zonder gevolgen. Het zal je leven veranderen. Dat is zeker.

Laat jezelf raken

Het gaat in de projecten blijkbaar niet om 'heel veel doen'. Het gaat niet om spectaculaire projecten met klinkende resultaten. Het gaat om zelf geraakt worden, om nadenken over wat dat betekent voor jezelf, in je buurt, in je dorp of wijk. En dan vervolgens wat dat betekent in het grotere verband van deze wereld. Misschien is dit wel wat Jezus bedoelt met 'beking'. Als je je werkelijk inlaat met het leven van een ander, zeker met mensen in onrecht en armoede, zal je dat niet onberoerd laten. Daarvan als christengemeenschap leren, dat betrekken in je wijze van vieren, ervaren de mensen als 'authentiek' lezen we bij Geert Bles. Dienaar worden is niet de slaafheid zoeken, maar uit kracht en overtuiging je inlaten met het leven van een ander. Dat doet wat met je. Zal dát ons christenen nieuwe vitaliteit brengen? Misschien iets om over na te denken in de Veertigdagentijd.

Bestuur VPW Nederland en Landelijke Commissie Rechtspositieregeling (LKR) zoeken per 1 juli 2011 een bestuurder voor het Pensioenfonds Nederlandse Bisdommen (PNB). Het gaat om iemand die kandidaat is namens de deelnemers en zelf dus de komende vier jaar nog in actieve dienst is.

WAT WORDT VAN DE KANDIDAAT GEVRAAGD?

Algemeen

Het lid van het bestuur:

- Is een betrouwbaar, integer en onafhankelijk persoon, die vrij van deelbelangen zich inzet voor het gemeenschappelijke belang van het fonds;
- Houdt zich aan de regelgeving ten aanzien van o.a. belangenverstrengeling en hoofd- en nevenfuncties;
- Is actief lid van de RK Kerk (cf. artikel 14 Algemene Bepalingen voor kerkelijke rechtspersonen);
- Is bereid en in staat voldoende tijd voor de functie uit te trekken; (naar schatting 18 dagen per jaar).
- Heeft minimaal een HBO/WO denk- en werk-niveau;
- Is bereid structureel te investeren in de eigen functieontwikkeling, door actualiteiten bij te houden en deel te nemen aan conferenties en trainingen op pensioengebied; (naar schatting 4 dagen per jaar).
- Neemt de verantwoordelijkheid te voorzien in eigen informatiebehoeften;
- Heeft, in verband met digitale informatievoorziening, toegang tot internet;
- Onderschrijft het belang van een maximum zittingsduur van 3 x 4 jaar en is voornemens om tenminste vier jaar in het bestuur zitting te nemen;
- Respecteert de doelstellingen van de Instelling, het bestuur, alsmede de identiteit van het RK kerk in Nederland;

WAT WORDT GEBODEN?

- Interessant werk op een terrein dat steeds meer in de actualiteit ligt.
- Ondersteuning door de LKR als het gaat om de belangen van de actieven.

- Is zich bewust van zijn te leveren bijdragen en eraan te denken de daarvoor te ontvangen onkostenvergoeding als passend.

Kennis, ervaring, houding en gedrag

Het lid van het bestuur:

- Beschikt over deskundigheid en ervaring op twee of meer van de gebieden die zijn verwoord in de recentste deskundigheidsmatrix van het PNB-bestuur;
- Heeft kennis van financiële, beheersmatige en juridische aspecten op het gebied van oudedagsvoorzieningen;
- Is in staat zelfstandig en onafhankelijk een afgewogen oordeel te vormen over het totale beleid van de Instelling;
- Is een teamspeler (is onafhankelijk maar zoekt wel verbinding met collega-bestuurders);
- Is niet bang om te falen, een afwijkende mening te hebben, dóór te vragen of zijn nek uit te steken en houdt zich dus niet op de vlakte. Schroomt niet om bestaande werkwijzen ter discussie te stellen en vraagt om toelichting als zaken niet duidelijk zijn;
- Voelt zich thuis in de rol van bestuurder;
- Staat open voor kritiek;
- Kijkt kritisch naar het eigen functioneren en dat van zijn collega-bestuurders.

We roepen geïnteresseerden op vóór uiterlijk 10 april te reageren naar: janfranken@vpwinfo.nl.

Voor meer informatie kun je met de VPW bellen op dinsdag en donderdag:

030-293 33 15 of een email sturen.

Pastor en internet

Op zoek naar inspiratiebronnen op het wereldwijde web

door Matthé Bruijns

Missie en Missionair

Jezus heeft zelf zijn leerlingen er op uitgezonden. Dat missionaire karakter heeft vele verschijningsvormen gekregen. Nu kan missionair ook een woord zijn dat gebruikt kan worden om de beangstigende realiteit van het nu te ontvluchten. De binnenlanden van een of andere kolonie waren in de vorige eeuw vaak minder bedreigend dan de arbeidersbuurten van onze eigen grote steden om te missioneren. De katholieke illustratie zorgde voor foto's en uit mijn jeugd herinner ik mij een indrukwekkend bezoek aan het missiemuseum in Steyl www.steyl.eu. Er werd toen al voorspeld tijdens de koffie na de zondagse kerkgang: 'nog even en dan komen de missionarissen naar onze streken'. En nu 40 jaar later zie ik het gebeuren met wisselend succes, want de kerkgeschiedenis leert dat in de 60-er jaren er een omslag plaats vond in de missionaire gedachte. Aanpassing aan de cultuur is een voorwaarde voor een christendom dat werkelijk aardt bij de lokale bevolking. Niet alle nieuwe missionarissen die naar hier komen dragen dat met zich mee. Zie de website van het neocatechumenta www.redemptorismaternamur.com. En daarnaast hoe men dat in Heerhugowaard heeft ervaren. Vanuit deze grote parochie heeft een 'verdreven'groep parochianen een andere invulling gegeven aan het missionaire karak-

ter www.dionysiusgroep.nl. Soms lijkt het er op dat wanneer het slecht gaat men pas begint na te denken over de toekomst. En het woord missionair heeft daarbij een soort van magische klank. In alle pastorale beleidsplannen komt het woord voor. En tegelijkertijd worden oude vormen worden uit de kast gehaald, De buitengewone vorm van de eucharistie (de Tridentijnse mis) wordt gepresenteerd als het wondermiddel voor de toekomst. Een daarvoor enthousiaste collega zei mij laatst: 'het verleden heeft de toekomst'. Ik vond van Godfried Bomans op www.citaten.net nog een aardige die mij hier aan doet denken 'Veel mensen danken hun goed geweten aan hun slecht geheugen.'

Te midden van alle krimp en alle zorg om het huis overeind te houden dienen we ook nog alle inspanningen te verrichten om tot uitbreiding te komen. Een aardig initiatief was een aantal jaren geleden www.intercitypasen.nl. Als je iemand mee wilt nemen naar de kerk op welk moment zou je dat dan doen? Op een moment dat de kerk op zijn sterkst is, in de dagen voor en met Pasen. Een nieuwe kans biedt ook de maatschappelijke stage die in het voortgezet onderwijs wordt ingevoerd zie www.kerkenstage.nl. Het is een mogelijkheid om jongeren door hen actief te laten zijn ook een ander gezicht

van de kerk te laten zien. En daarnaast is er natuurlijk ook nog www.jongkatholiek.nl/diaconaction voor de door de parochies zelf gedragen diaconale activiteiten. Een aardige suggestie kreeg ik onlangs toen ik hoorde van een zogenaamde 'Vriendendienst'. Een zondag waar iedereen probeert om een vriend mee te nemen naar de kerk. De website geef ik niet, want daar las ik bij het laatste nieuws dat onlangs het nieuwe beleidsplan 2004-2007 is gepresenteerd. Ik dacht toen heeft Godfried Bomans nu gelijk of de jonge priester met zijn het verleden heeft de toekomst Tridentijnse mis?

Onze rechtspositie

■ Lonen pastoraal werk(st)ers per 1-1-2011

Er is geen loonsverhoging per 1-1-2011, omdat vakbonden en werkgevers in de sector Welzijn en Maatschappelijke Dienstverlening nog geen akkoord bereikt hebben. Alle informatie m.b.t. lonen en de overgangstabel die per 1-1-2011 geldt vind je op www.vpwinfo.nl.

■ VPW Utrecht

In het afgelopen jaar hebben we in de drie regio's in het aartsbisdom krachtcirkels willen opzetten. Dit zijn bijeenkomsten van en voor leden, met als doel: onderlinge ontmoeting, inspiratie en bemoeidiging. In 2 regio's zijn de krachtcirkels inmiddels van start gegaan. Beide cirkels werken met het boek van André Zegveld *Worden wat God is*.

In december heeft het jaarlijkse gesprek met de bisdomstaf plaatsgevonden. Er is informatief gesproken over de activiteiten van de VPW in het afgelopen jaar. Daarnaast zijn verschillende punten zoals de zorg om roeping van pastoraal werk(st)ers, de werkdruk, vacatures, de ontoereikendheid van het bedrag voor de huishouding van een inwonend priester en de activiteiten van de commissie rechtspositie onder de aandacht gebracht.

De 2 nieuwe bestuursleden van ons bestuur in Utrecht zijn naar de VPW-bestuurscursus geweest en hebben daar veel opgestoken. Tenslotte is de jaarvergadering voor alle leden van de VPW-

Utrecht gepland op 23 maart a.s. van 12.00-16.00 uur in Elst. De bedoeling is dat we o.a. met elkaar spreken over de inhoud van ons werk: tegen de achtergrond van het nieuwe beleidsplan van het bisdom verkennen we met onze eigen creativiteit nieuwe wegen om te gaan in de geloofsgemeenschappen waar we werken.

(Annemarieke Hollanders)

■ VPW Groningen - Leeuwarden

In VPWinfo.nl 4, 2010 meldden we dat Loes Marijnissen op de Algemene Leden Vergadering van 15 februari 2011 een inleiding zou houden. Vanwege een actualiteit in ons bisdom is dat niet doorgegaan. Momenteel houdt het diocesaan beleidsplan 2010 - 2020 *Kwetsbaar en hoopvol, Reorganiseren om te vitaliseren ons bezig*. In deze nota wordt onder andere gesteld dat de huidige organisatiestructuur van de kerk van het noorden niet toekomstbestendig is. Daarom wil de bisschop naar grote vitale parochies gaan toewerken. De Algemene Leden Vergadering stond bijna helemaal in het teken van het beleidsplan.

Tevens heeft Jan Franken van de gelegenheid gebruik gemaakt om zich aan de vereniging presenteren. Aan de hand van een gedegen inleiding van Nelleke ten Wolde over processen van schaalvergroting zijn de kansen en bedreigingen m.b.t. het beleidsplan van het bisdom met elkaar besproken. Op 5 november 2010 vond het jaarlijkse protocollair gesprek met de bisdomstaf plaats. In een goede sfeer passeerden de volgende puntende revue:

- de kinderziektes van het houden van functioneringsgesprekken.
- een aansprekende invulling van de studiedagen.
- de consequenties van het beleidsplan voor de pastores.

Suggesties voor verbetering van een en ander onzerzijds zullen worden uitgewerkt. Gaandeweg de vergadering wordt het voor alle deelnemers duidelijk dat één gesprek per jaar niet effectief genoeg is. Voortaan worden daarom twee gesprekken per jaar met de bisdomleiding gepland. Op 25 maart aanstaande treffen we elkaar weer in Groningen. Dan zullen zeker de bevindingen van de Algemene Leden Vergadering met betrekking tot het beleidsplan met de bisdomstaf worden gecommuniceerd.

Aandachtspunten voor het bestuur zijn momenteel de ontwikkelingen rond het beleidsplan, normatief begroten, opleiding en voortgezette vorming van pastores en het op peil houden van het ledenbestand (ondermeer het behouden van emeriti voor de vereniging).

(Jan Langelaaan)

■ VPW Limburg

De Coördinatiegroep VPW Limburg wil activiteiten van VPW leden en groepen stimuleren en coördineren. Zij stimuleert de groepen om het thema *Geestelijk Leiderschap* ter hand te nemen. Er is aan de diverse groepen een model aangereikt wat zij hierbij kunnen gebruiken. En we zien dat de verschillende groepen het oppakken op de manier die het best bij hen past.

Een overzicht van activiteiten met betrekking tot *Geestelijk Leiderschap* is te vinden op de site van VPW Limburg. Daar vindt u verslagen e.d. van de Groep Parkstad, van Pip en van Pactief.

Op de Algemene Ledenvergadering in mei verwacht de Coördinatiegroep van de groepen dat zij een presentatie verzorgen van hun bewerking en verwerking van het thema aan de hand van het boek van

André Zegveld *Worden wat God is*. Naast de groepen Dweil, Pip, Parkstad en Pactief is er ook een aantal Emeritigroepen, die met enige regelmaat bij elkaar komen. Deze hebben wat je zou kunnen noemen een eigen programma. Daar is de ontmoeting in gezellige, collegiale sfeer primair. Men bespreekt daar de toestand in de wereld en de kerk in het algemeen en soms in concrete situaties van het bisdom en de parochie(s). In de Emeritigroep Noord-Limburg wordt er ook gesproken over het thema van de VPW en het boek van André Zegveld. Maar dit gebeurt duidelijk niet systematisch. De groep Emeriti Noord-Limburg koppelt aan hun bijeenkomst een bezoek aan een museum, een mooie kerk, een bijzondere plaats of een maatschappelijk gebeuren. Het zijn leerzame en inspirerende gebeurtenissen. Hoe de andere Emeritigroepen te werk gaan is ons niet bekend. We hebben de indruk dat het accent vooral op collegiale ontmoeting ligt. Dat is voor deze pastores, die buiten het actieve werk staan, van groot belang. De Coördinatiegroep verbindt en stimuleert. Want het is onze zorg, dat pastoraal werkenden niet op een eilandje

komen te zitten en als slaaf van hun agenda ondergaan in hun werk. We vinden het belangrijk dat zij elkaar blijven bemoedigen en inspireren en dat zij van elkaar (en anderen) blijven leren.

(Toon van Dijk)

■ VPW Haarlem-Amsterdam

Het bestuur van de VPW Haarlem-Amsterdam bestaat momenteel uit drie leden. Omdat onze bestuurskracht kleiner is geworden, willen we aan de komende Algemene Leden Vergadering voorstellen om meer projectmatig te gaan werken. De bedoeling daarvan is dat we per thema of per onderwerp een paar leden benaderen met de vraag dat voor te bereiden of uit te voeren. Dat betekent dat we leden heel concrete vragen stellen die beperkt zijn qua inhoud en tijdsinvestering. Leden kunnen zichzelf dan beschikbaar stellen voor die zaken waarin ze veel ervaring hebben of om een andere reden veel te bieden hebben. Zelf hebben we als bestuur dan onze handen vrij voor het bestuurlijke werk. En leden kunnen een heel concrete klus voor de vereniging op zich nemen en zijn er daarna dan weer voor enige tijd van vrijgesteld.

Op de ALV van 10 mei buigen we ons ook over het meerjarig project *Geestelijk Leiderschap* van VPW Nederland. Hein Blommestijn, wetenschappelijk medewerker van het Titus Bransma Instituut, zal een inleiding houden.

Ons lid Hildegard Portmann is op 12 januari op 69 jarige leeftijd na een lang ziekbed overleden. Hildegard heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de toerusting en volwassenencatechese in het vroegere dekenaat Hoorn. Zij heeft zich vooral ingezet voor de tweejarige toerustingscursus, de liturgische vorming en de Vrouw en Geloofbeweging. Door achtereenvolgens de inkrumping en de opheffing van de dekenale centra lijkt het dat de leiding van de lokale kerk zich niet meer realiseert dat er eerst gezaaid moet worden om vervolgens te kunnen oogsten. Hildegard herdenken wij als een zaaier bij uitstek!

(Jan Verbruggen)

■ VPW Rotterdam

In het kader van onze nieuwe aanpak, waarbij VPW Rotterdam *Verbinden* centraal heeft staan, heeft het delen van ervaringen en het ontmoeten van elkaar prioriteit. Daarom hoopt het bestuur op

de komende Algemene Ledenvergadering op woensdag 18 mei a.s. een flink aantal leden te mogen verwelkomen. Voor deze vergadering is als thema gekozen: *Hoe zit het met je gevoel van eigenwaarde in deze tijd van crisis*, waarin de kerk regelmatig negatief in de publiciteit is. Een thema dat tevens een onderdeel is van het project *Geestelijk leiderschap* van VPW Nederland en dat we zo een breder draagvlak willen geven.

Een lichtpuntje bij deze wat sombere berichtgeving is dat we ondertussen iemand bereid hebben gevonden om binnenkort zitting te nemen in het bestuur.

(Wim van Paassen)

■ VPW Breda

Protocollair gesprek

Op 19 januari jl. spraken M. Corvers, R. van Oorschot en F. Vermeulen (notulist) van de VPW-Breda met bisschop van den Hende en vicaris-generaal Schoenmakers. Besproken werd het wel en wee van de VPW-Breda: de redactie van *Periodiek* is met maar liefst vier mensen uitgebreid; de aanvulling van het bestuur daarentegen wil maar niet

Lees verder op pagina 18

lukken. Zorgen omtrent het personeelsbestand werden door beide partijen gedeeld: het beroepskader is flink aan het vergrijzen, jonge mensen zijn nauwelijks te werven voor het pastoraat. De geringe groei aan de onderkant van de beroepsleeftijd, legt enerzijds een steeds grotere druk op priester-emeriti, die vaak tot op hoge leeftijd nog actief zijn. Anderzijds wordt pastoraal werkenden die na hun 65e nog willen blijven werken geen ruimte geboden. Desgevraagd liet de bisschop weten dat het beleid rond pensionering van pastoraal werkenden niet afwijkt van wat in de samenleving gebruikelijk is. Hij gaf echter ook aan dat er gesproken kan worden over voortzetting van taken die in een jaarlijks op te maken contract nader worden beschreven. Maatwerk is hier het sleutelwoord. Eenzelfde aanpak werd ook gesuggereerd voor priester-emeriti die na hun 75e nog pastorale taken willen verrichten. Andere zaken die de revue passeerden waren de communicatie in het bisdom, activiteiten ten behoeve van de professionalisering van het

beroepskader en de perikelen rond de adventsactie Solidaridad. Op verzoek van de bisschop werd ook de stand van zaken betreffende het seksueel misbruik besproken alsmede de voortgang in het proces zoals beschreven in het beleidsplan *In de duizend gezichten van uw volk*. Voor het gesprek werd ruim de tijd genomen en de sfeer was ontspannen.

Studieochtend

Wat zou de VPW-Breda haar leden nog meer kunnen bieden? was een vraag die we onszelf op de algemene ledenvergadering in september jl. stelden. Uitwisseling tussen leden bleek hoog te scoren en als dat aan de hand van een (studie)boek zou kunnen, kon het nuttige met het aangename gecombineerd worden. En dus prikten we een datum (16 februari 2011) en zochten naar een boek dat we samen zouden kunnen bespreken. Dat werd: *Een volle agenda maar nooit druk, Benedictijns timemanagement* (Denise Hulst). Het was spannend: want op hoeveel leden zouden we die woensdagochtend kunnen rekenen? Er schoven maar liefst 13 mensen aan en van 7 anderen kregen we een bericht van verhuizing. Dat was bemoedigend. Nog bemoediger was het

gesprek: ieder herkende het probleem van een (te) volle agenda, van de moeizame weg om daar orde in te brengen en van de bijna dagelijkse zorg om de werkdruk binnen gezonde proporties te houden. Het was een geslaagde ochtend die een vervolg zal krijgen later in dit jaar. Suggesties voor gespreksthemas zijn ook gedaan: *hoe schep je werkplezier en hoe houd je dat vast?* Nu nog zoeken naar een goed boek dat ons met deze vraag op weg helpt.

(Marion Corvers)

■ VPW Den Bosch

Geestelijk leiderschap

In onze Bossche VPW verdiepen we ons in het thema *Geestelijk Leiderschap*. Afgelopen bijeenkomst heeft Ans Bertens, pastoraal medewerker in het Radboudziekenhuis, een inleiding gehouden over haar pastorale spiritualiteit in de omgang met zieken. Twee vragen lagen ten grondslag: *Hoe zijn mensen die ziek zijn en doodgaan betrokken op het Mysterie, op God, het Uiteindelijke?* en *Hoe raak ik in en door mijn werk zelf betrokken op dat 'Geheim'?* Ans verbond patiëntenverhalen met Bijbelverhalen en mystieke teksten en met haar eigen geloof om

zo, –*cirkelend rond het geheim* – bij de diepere lagen van haar patiënten uit te komen en die verbinden met hun en haar geloof. Zij liet ook zien en horen dat in een dergelijk proces vanzelf kleine rituelen ontstaan, die meehelpen de weg naar binnen te vinden. Een dergelijke middag is nauwelijks te verslaan. Het is een proces dat je moet meemaken. Onze dank aan Ans.

Vastenbrief

Onze Bisschoppen hebben ons een Vastenbrief gestuurd. Ze schrijven: *'Bewust hebben we dit schrijven de ondertitel meegeven: Een vastenbrief ter bemoediging. We hopen en bidden dat het lezen van deze brief velen zal bemoedigen'*.

Ik heb geprobeerd om de brief wat samen te vatten voor onze gelovigen, zodat ze een exemplaar mee kunnen nemen achter in de kerk. Maar eerlijk gezegd ben ik niet erg onder de indruk. Ik vind de uitgangspunten te binnenkerkelijk en erg gedacht vanuit mensen die dagelijks met kerk en liturgie bezig zijn. Het is zo'n *in-taal*, dat ik denk dat deze brief niemand diep raakt. Bovendien worden nergens man en paard genoemd. Waarin moeten mensen bemoedigd worden? Toch in het feit dat ze hun

eigen kerk nauwelijks nog herkennen, dat hun kerk zijn geloofwaardigheid heeft verloren of aan het verliezen is. Er was een tijd dat de mensen werden geprogrammeerd om angst te voelen – ik maak het nu mee bij een stervende – en zich niet bemind te voelen en zich om het minste en geringste schuldig of beschaamd te voelen. Maar lijkt het niet zo dat kerk nog steeds handelt alsof zij de enige recht-hebbende eigenaar is van de erfenis van Christus en dat iedereen er mee om moet gaan zoals zij het wil? Ik pleit niet voor wanorde of willekeur en zal me graag aan afspraken houden, maar dat het beleid van de kerk zelfs niet ter discussie staat voor de pastores die de trouwe dienaars van de kerk zijn en haar in feite dragen, lijkt me niet gezond. Dat de kerkleiding nog steeds de indruk wekt dat zij de kerk 'is' en dat de kerk haar eigendom is, lijkt me ook niet verstandig. Niet alleen zonestormen worden afgestoten en dalen neer op de aarde, maar ook wolken van de Heilige Geest. Zij vertellen ons dat ieder individu zijn eigen weg naar 'Het geheim' zal moeten ontdekken en dat de kerk dienaar is van dat zoekproces. Mij lijkt het ook een vorm van *Geestelijke Leiderschap* van pastores om te reageren op bijvoorbeeld deze vastenbrief 2011. Er is zo ontzettend veel meer hoop te bieden, dan deze brief doet.

(Jos van Rooij)

Gelezen

Een boek uit de stapel

door Anne-Marieke Koot

De Kramp voorbij

Theologische noties bij zending, presentie en kerk

Jannet van der Spek • isbn 978 90 5263 931 4

De kramp voorbij is een zeer knap en boeiend boek over en vanuit het buurtpastoraat in Nederland. De vraagstelling van het boek is: Als door de kerk vrijgestelde werkers of vrijwilligers of een gelovige gemeenschap op grond van het geloof optrekken met mensen aan de rand of de onderkant van de samenleving, wat verandert er dan aan hun geloof of theologie, in het bijzonder wat betreft hun denken over de kerk. En hoe komt dat?

Om deze vraag te beantwoorden geeft de schrijfster in het eerste deel een historisch overzicht van de ontwikkelingen in het buurtpastoraat vanaf 1945 tot het begin van deze eeuw. Een aantal spanningsvelden die nauw samenhangen met het missionaire karakter van het werk komen steeds terug:

- De spanning tussen woord en daad: verkondig je met woorden of alleen met daden?
- Kom je iets brengen of ontvang je alleen?
- Gaat het om barmhartigheid of om gerechtigheid? Om verbondenheid of strijd?
- De relatie tussen de kerk als zendende instantie en de werker.

Het aardige is dat in iedere periode toch net weer anders met deze spanningsvelden wordt omgegaan. Ook in het huidige pastoraat zijn ze herkenbaar en deze heldere en lezenswaardige beschrijving nodigt uit om na te denken over hoe wij er nu mee omgaan.

In het tweede deel van het boek zoekt Van der Spek een antwoord door twaalf buurtpastores te interviewen. Dezelfde spanningsvelden komen terug, maar nu ook aan de hand van vijftien discussiepunten. Stuk voor stuk zeer herkenbare en prangende vragen die hier aan de orde gesteld worden zoals: Noem je de gemeenschap die rondom het buurtpastoraat ontstaat wel of niet kerk? Wat is de betekenis van de notie van het koninkrijk van God in de huidige pastorale praxis?

Het is een lijvig boek, en het gaat in eerste instantie over buurtpastoraat, maar naar mijn mening is het zeer de moeite waard voor iedere pastor die toch ook probeert om in zijn of haar werk missionair te zijn.

Nog

door Nico Bulter

Werk jij nog in deze kerk? Kun jij daarin nog met volle overtuiging vruchtbaar werken? En nog met plezier? Een vraag die ongetwijfeld op een verjaardagsfeestje naar je toekomt. En intussen ook bij jezelf als een addertje naar binnen sluipt. Een vraag, die aandacht vraagt. Het gaat niet lukken de kriebel weg te stoppen door nog harder te gaan werken. Een uitnodiging om opnieuw te ankeren, om opnieuw de ziel te vinden, een nieuwe stap te zetten?

Projectgroep

We zijn bezig met de projectgroep een programma te maken voor het project geestelijk leiderschap voor het lopende jaar 2011 en 2012. Helaas kon Manon van de Broek, pastoraal werkster in Sint-Oedenrode vanwege ziekte van een collega er niet bij zijn. Aan tafel zitten Jos Oostrik, voormalig staffunctionaris voortgezette vorming en interim directeur pastorale dienstverlening van het aartsbisdom Utrecht, Jan Franken, de nieuwe beleidsmedewerker, en ondergetekende, de 'oude' beleidsmedewerker. We voeren ons eerste overleg en streven ernaar in het tweede overleg het programma op papier te krijgen. Al gauw gaat in dit gesprek de aandacht uit naar het actuele landschap, waarin parochiepastores werken.

Landschap

Als we het hebben over kerk in onze tijd, gaat het al snel over krimp en kramp. Bij krimp denken we aan een afnemende belangstelling van mensen voor kerk en dien ten gevolge aan inkrimping van het instituut. Bij kramp kunnen we denken aan polarisatie, aan schandalen en aan uitsluiten van mensen. Een situatie die ook teleurstelling en pijn veroorzaakt. Maar waar het in geloven en dus ook in kerk wezenlijk om gaat, dat is leven in het voetspoor van Jezus van Nazareth. Of anders gezegd: het koninkrijk van God zichtbaar laten worden in onze wereld. Vanuit deze kerngedachte denken we na over geestelijk leiderschap: hoe kunnen wij voortrekkers zijn in deze tijd, in deze wereld, in deze kerk?

De afgelopen vijftig jaar is de kerkelijke ontwikkeling sterk bepaald door het Tweede Vaticaans Concilie. Een centraal begrip in de documenten is de kerk als het Volk Gods onderweg. In de Nederlandse kerk kreeg dit vorm door een grote betrokkenheid van mensen en een veelvormige deelname aan de plaatselijke parochie. Een belangrijk moment daarbinnen is de opkomst van de pastoraal werk(st)er, als een professionele bijdrage van de leek aan het leven en het werk van de kerk.

Verdeeld landschap

Pastoraal werk(st)ers zijn nu veertig jaar werkzaam. Vanaf het begin stond de functieontwikkeling in het teken van de bevoegdheden op het terrein van liturgie en sacramenten. Jos: 'Pastoraal werk(st)ers worden nu naar de marge gemanoeuvreerd, weg uit het centrum van de litur-

gie, weg uit het centrum van het bestuur. Die plek is – op grond van oude papieren – voor de priester en niemand anders. Meerdere pastoraal werk(st)ers zoeken hun heil elders'. Nico: 'De bisschoppen zetten in op eucharistie en de priester. Naar verwachting wordt daarmee een beperkte groep mensen bereikt, dat zij dan zo. Er tekent zich een tweedeling af in visie op kerk en pastoraat, grofweg gezegd de 'priesterkerk' tegenover het volk Gods'. Jos: 'De tweedeling wordt alleen maar groter, ook in teams, als we vanuit tegenstellingen denken en niet vanuit de kern van geloven'. Jan: 'En dan te weten dat op dit ogenblik pastoraal werk(st)ers op allerlei plekken in de bisdommen de dragers zijn van het parochiepastoraat. Zonder hen zou het parochiepastoraat nu als een plum-

pudding in elkaar zakken. Dat levert een merkwaardige spagaat op. Van diverse VPW-en in het land hoor ik dat bisschoppen geen pastoraal werk(st)ers meer willen benoemen. Als dat klopt krijgen parochies grote problemen'.

Geloof

Jos: 'Waar we veertig jaar in geloofd hebben, in de mensenkerk van Vaticanum II, in de volle overtuiging dat dit de weg was, dat wordt ons uit handen geslagen. Wat is

Jos Oostrik

de betekenis ervan? Dat raakt aan de ziel, onontkoombaar'. Gaandeweg het gesprek drijven er sombere wolken boven het landschap, zo blijkt. Nico: 'Daar komt nog bij dat we krimpen. De organisatie wordt kleiner, het aantal gelovigen daalt, het aantal deelnemers aan de liturgie en sacramenten verkleint, enzovoorts. Groeiscenario's kunnen ons niet meer blij maken'. Jan: 'Dus moeten we anders gaan werken dan voorheen. Bij schaalvergroting is het maar net hoe je het organiseert. Werkers moeten gaan nadenken over het grotere geheel, en de vraag stellen hoe we daarbinnen pastoraal aanwezig zijn. Kansen grijpen om pastoraal zinvol bezig te zijn en je niet doodstaren op wat des priesters is'. Nico: 'Onder meer de vraag: is het überhaupt mogelijk in die parochiële setting vernieuwing te realiseren, met een nieuw aanbod nieuwe doelgroepen aan te boren? Of moeten we het daarbuiten zoeken, in de centra van de religieuzen? Biedt de parochiestructuur wel mogelijkheden om zoekende mensen te bereiken?'. Jos: 'De

vraag is of je wel met een nieuw plan moet komen. Immers pastoraat werkt niet volgens de regels van de maakbaarheid. Als je iets kleins begint, en het bewijst zich als een betekenisvolle onderneming, dan mag je erop vertrouwen dat het zijn werk doet, als vanzelfsprekend. Dus eerder aanwezig zijn bij wat zich aandient en van daaruit iets laten groeien. In de houding van present aanwezig zijn, er zijn met aandacht en zorgvuldigheid en trouw, daar zit de Godsnaam als een verborgen aanwezigheid'.

Legitimiteit

Is dit de context waarin we ons bevinden? In een sombere bui – het landschap overziende – slaat de balans door naar negatief stemmende waarderingen. Maar we weten ook dat wanneer we de volgende dag met een aantal betrokken parochianen optrekken, dat ons hart opengaat, en we blij thuiskomen. Zo werkt het, worden we heen en weer geslingerd. Werk ik nog in dit pastorale landschap? De vraag nader beschouwend, ligt er de vraag naar de legitimiteit onder, onontkoombaar. De vraag naar verantwoording naar buiten op het verjaardagsfeestje. De vraag naar de verantwoording naar binnen in het forum internum. Waar sta ik? En wil ik hier zijn?

En wil ik hier zijn met hart en ziel? In de volle overtuiging? En met plezier?

Iemand die gelooft

Is het mogelijk in dit landschap vruchtbaar geestelijk leider te zijn? In het project streven we ernaar bovenstaande vragen onder ogen te zien en binnen te laten in onze ziel, en deze te verbinden met onze taak om in dit landschap geestelijk leider te zijn. Bij geestelijk leiderschap gaat het om de voelbare aanwezigheid van spiritualiteit in alle activiteiten van de parochiepastor. Je ziet aan iemand af dat hij gelooft, dat zij werkzaam is vanuit bezieling. Dat is de kern. Iemand die zijn of haar geloof beschikbaar heeft, aanwezig stelt, ervaarbaar. Jos: 'Zoals ouders in de opvoeding bij hun kinderen aanwezig zijn niet zozeer met woorden, maar vooral in het ongezegde, in de uitstraling zonder woorden, in de stilte van de gewone dingen. Een pastor hoeft het niet altijd over de zaak van Jezus en God te hebben, om deze aanwezig te kunnen stellen'. Nico: 'De kernvraag is dus: hoe gezond sta ik in het geloof? Hoe gezond en dragend is spiritualiteit in deze context? Hoe ga ik als gelovige om met het vervullen van een pastorale functie?'.

Lees verder op pagina 21

Projectgroep

Manon van de Broek, Nico Bulter, Jan Franken en Jos Oostrik.

Adviesraad

• Jos van Genugten, werkt bij bisdom Breda ten dienste van nascholing pastores (met name cursus spiritu-

eel leiderschap) en voert een eigen praktijk inzake spiritueel leiderschap;
• René Hornikx, pastoraal werker parochiële eenheid Valkenswaard;
• Annemiek de Jong-van Campen, gepromoveerd op thema mystagogie en inwijding;

• Huib Klamer, secretaris levensbeschouwing VNO-NCW;
• Tjeu van Knippenberg, emeritus hoogleraar pastoraal theologie; en Jozef Wissink, hoogleraar praktische theologie aan de FKTh.

Geestelijk leiderschap centraal op ledenvergadering 9 juni!

Jan Kortie

Pastoraat is je verbinden met mensen en met het geheim dat zij bij zich dragen. Zo wil de parochie een huis zijn voor de ziel en is de

parochiepastor weer zielzorger. Dr. Tjeu van Knippenberg, emeritus hoogleraar pastoraal theologie, nodigt VPW-leden uit tot gesprek met een inleiding over de ziel. En na dat gesprek gaan we iets doen met de ziel. Onder leiding van Jan Kortie gaan we zingen: 'jouw ziel wil zingen'. Jan Kortie is een autoriteit op het gebied van zingen vanuit je ziel. Hij introduceerde het begrip 'stembevrijding' en

ontwikkelde een onorthodoxe, opgewekte benadering van zingen die nog niet eerder beschreven is.

Kortie schrijft: 'Onlangs hoorde ik de theoloog Niek Schuman een mooie omschrijving geven van wat een ziel is: een binnenruimte die open is naar de hemel. Sindsdien zie ik ieder keer als het woord 'ziel' valt een grote ruimte voor me. De zielenruimte stel ik mij niet voor als een lege ruimte, maar als een ruimte waarin het leven trilt, een ruimte vol potentie, vervuld van hoop'. Hij schreef een boek met de titel 'Jouw ziel wil zingen – Over de vreugde van stembevrijding'.

Dus zet 9 juni van 10.30 tot 15.30 uur in je agenda: Geestelijk Leiderschap in het Nicolaas-Monicacentrum te Utrecht (een uitnodiging en het complete programma volgen nog).

steken. Jos: 'Schrijven is in onze samenleving registreren geworden. Dat hoort bij bureaucratie en technisch management. Daar kunnen we vanuit pastoraat iets anders naast zetten. Naast het tellen het vertellen. Verhalen uitschrijven van onze ervaringen, stilstaan bij het geheim dat in de dingen aanwezig is. Uitschrijven van ervaringen, en deze vervolgens duiden'.

Groepsprogramma

Wat kunnen we in een groep doen? Utrechtse collega's stelden al voor bijvoorbeeld

een bodem leggen. We streven ernaar ook op dit niveau voorstellen op tafel te leggen. Op het niveau van de pastor zelf: de zorg voor de eigen ziel. En op het niveau van het pastoraal handelen: de zorg voor de ziel van anderen, bezielend pastoraat.

Scholingsprogramma

Een goede inspirerende inleiding kan werken als een impuls. Een stevige cursus kan

Bijeenkomst met een aantal emeriti van de VPW

door Ina van de Bunt-Koster en Jan Franken

Op 25 januari vond op de Palestrinastraat een bijeenkomst plaats met 9 emeriti van de VPW. Zij kwamen uit diverse delen van het land, op een uitnodiging van het bestuur van VPW Nederland aan alle emeriti. Namens het bestuur was Ina van de Bunt-Koster aanwezig en Jan Franken zat de bijeenkomst voor.

Twee vraagstellingen stonden centraal op de bijeenkomst:

- Wat kan de VPW voor emeriti betekenen volgens de emeritileden zelf?
- Wat kunnen en willen emeriti voor de VPW betekenen?

In een levendige brainstormoefening zijn diverse ideeën geopperd. De belangrijkste vatten we hier kort samen:

een bodem leggen. We streven ernaar ook op dit niveau voorstellen op tafel te leggen. Op het niveau van de pastor zelf: de zorg voor de eigen ziel. En op het niveau van het pastoraal handelen: de zorg voor de ziel van anderen, bezielend pastoraat.

Literatuurtips

- Edith Brugmans (red.), *De ziel in de literatuur, Annalen van het Thijmgenootschap 2009, aflevering 1.* Valkhof Pers, Nijmegen.

- Emeriti vinden dat de VPW in de collectieve belangenbehartiging iets voor hen kan betekenen, bijv. in het bestuur van het Pensioenfonds Nederlandse Bisdommen. Maar ook om zich in de gesprekken met werkgevers vanuit de Landelijke Commissie Rechtspositie sterk te maken voor een flexibeler pensioenering.

- Er is bij emeriti behoefte met leden van de VPW in gesprek te gaan over hoe zij zelf een bijdrage kunnen blijven leveren om de beweging van kerk-zijn te bevorderen. Zowel binnen als buiten de officiële kerkelijke kaders. Van de VPW verwachten emeriti dat zij zich inzet voor heldere en duidelijke afspraken rondom hun inzet in parochies.

- Loes Marijnissen, *Vanuit het binnenste van de ziel. Christelijke mystiek, contemplatie en zenmeditatie.* Uitgeverij Abdij van Berne, Heeswijk 2010.
- Sebastiaan Roes, *Cultura animi. Een pleidooi voor de veredeling van de ziel. Annalen van het Thijmgenootschap 2010, aflevering 2.* Valkhof Pers, Nijmegen.
- Wiel Smeets, *Verleiden tot God, Jongeren inwijden in christelijke spiritualiteit.* Lannoo, Tielt 2007.
- Gerard Visser, *Niets cadeau. Een filosofisch essay over de ziel. Annalen van het Thijmgenootschap 2009, aflevering 4.* Valkhof Pers, Nijmegen.

- En er is behoefte aan initiatieven specifiek voor emeriti om elkaar te ontmoeten, samen een boek te lezen, stil te staan bij wat het is om ouder te worden Voor oudere nog werkende collega's zou een "pensioen-in-zicht"-bijeenkomst best zinvol kunnen zijn, menen de aanwezigen.

Omgekeerd kunnen emeriti ook veel voor de VPW betekenen: zij zijn een vindplaats voor theologie. Ze hebben in hun werkend bestaan een hele groei op theologisch, spiritueel en religieus terrein doorgemaakt waar andere collega's hun voordeel mee kunnen doen.

Ten aanzien van de kerkpolitieke ontwikkelingen gaf een aantal emeriti aan dat zij door hun 'ongebonden' positie kritischer t.a.v. de bisschoppen kunnen zijn. Aan de andere kant wordt erop gewezen dat veel werkende collega's hier niet op zitten te wachten en dat zij er bewust voor kiezen om in die spanning te opereren en de mogelijkheden die ze krijgen te pakken.

In de vergadering van het Algemeen Bestuur van VPW Nederland op 12 februari is met de diverse VPW-en afgesproken dat zij komende maanden inventariseren welke activiteiten er in hun gebied met/voor emeriti zijn. En dat ze met emeriti overleggen aan welke activiteiten behoefte is en dat zij dat dan in hun werkplannen gaan opnemen.

Pleidooi voor ziel

Gaandeweg het gesprek vinden we ons in het pleidooi voor de ziel, dat Tjeu van Knippenberg in een bijeenkomst van de Adviesraad op tafel legde. Dat wordt het sleutelwoord voor het programma: ziel, zielskracht, bezieling. Als pastor verbind je je met mensen en met het geheim dat zij meedragen. God dient zich aan in wat ertoe doet, op de plek waar jij bent. Hoe ben jij aanwezig bij mensen? Ben jij aanwezig bij mensen? Ben jij werkelijk geïnteresseerd in die mens voor jou? Met luisteren, empathie, aandacht. Als je op zoek gaat naar het geheim, dan ga je proberen dat geheim op te lichten. Dan ben je op zoek naar wat mensen beroert, raakt, de diepere laag in de mens waar je niet onmiddellijk op stoot. Het is meer dan naast iemand gaan zitten. Het is ook het oog waarmee je kijkt, het oog waarmee je door het landschap gaat. Ben jij op zoek naar de ziel, naar datgene in ons wat jij tot jij maakt? Ben jij erop uit om de zielskracht van de ander tevoorschijn te roepen?

Individueel programma

Op individueel niveau kan de pastor zelf nogal wat doen. Maak je iedere dag ruimte voor Bijbellezing, meditatie, bezinning? Hoe orden je trouwens de dag, wat is je ritme? Zijn er voorbeelden te vinden in het klassieke kloosterleven? En hoe ga je om met wat je gehoord, gezien, ervaren en beleefd hebt? Enkele buurtpastores nemen bijvoorbeeld elke dag tijd om ervaringen uit te schrijven, erbij stil te staan, de betekenis te vermoeden. Als een ritme van actio en contemplatio in het kloosterleven. Mogelijk kunnen we bij hen ons licht op-

Clara

Eindelijk, het is zo ver! Na jaren van voorbereiding en uitvoering wordt dit voorjaar het nieuwe ziekenhuis in Rotterdam Zuid geopend. Het is niet zo maar een ziekenhuisje, als we iets nieuws neerzetten in de stad dan moet het groot, hoog en heel duur zijn. Gaat ook meestal niet zonder slag of stoot, soms zit het tegen en dan hebben we ineens een blunderputje. Voor het nieuwe ziekenhuis werd een goedlopend benzinstation opgekocht, een sporthal gesloopt, een middelbare school verplaatst en het NS stationnetje ge-upgraded naar een heus intercitystation. Het ziekenhuis is immers niet alleen voor Rotterdammers maar voor de hele regio, tot in Zeeland aan toe (zeggen ze). Rondom het ziekenhuis is een zorgboulevard gecreëerd. Dus als de arts zegt: ‘Mijnheer wat denkt u van een rollator?’ dan ga je naar de zorgboulevard om het hulpmiddel aan te schaffen. Geldt ook voor kunstgebitten en steunkousen. Het nieuwe ziekenhuis vervangt het Zuiderziekenhuis en het Clara ziekenhuis. Was je algemeen ziek dan ging je naar het Zuiderziekenhuis en was je katholiek ziek dan ging je naar het Sint Clara ziekenhuis (de laatste jaren gewoon naar Clara).

En zoals het gaat bij fusies van parochies, zo gaat het ook bij ziekenhuizen: een nieuwe naam! Die nieuwe naam is gevonden: ‘Maasstad ziekenhuis’. Is het erg dat het ziekenhuis een nieuwe naam krijgt? Is het erg dat de namen verdwijnen? Erg is het niet maar voor Clara wil ik toch een

uitzondering maken. Met het verdwijnen van de naam Clara verdwijnt er meer.. dat meer zit in het volgende: Dwars door Rotterdam stroomt de rivier de Maas die de stad in tweeën split. Hoeveel tunnels of bruggen je ook bouwt, de rivier blijft een natuurlijke barrière, ook in het rood witte hart van de Rotterdammers. In die stad werd in 1892 op de rechter maasoever een ziekenhuis gebouwd en omdat de Franciscanen daar de scepter zwaaiden werd het ziekenhuis naar hun stichter vernoemd: Sint Franciscus. In 1949 staken de Paters, Broeders en Zusters de rivier over om op de linker maasoever een ziekenhuis te bouwen.

Wie de naam voor dat ziekenhuis heeft verzonnen weet ik niet. Maar de man of vrouw moet aangevoeld hebben dat een naam meer is dan alleen maar een naam. Het is een opdracht, een missie, een statement! De man of vrouw die de naam voor dat ziekenhuis heeft verzonnen moet aangevoeld hebben dat een stad bij elkaar houden, die door een rivier door

midden wordt gesplitst, best wat vrouwelijke -hemelse- bijstand zou kunnen gebruiken. Dat werd dus Clara! Franciscus op de ene en Clara op de andere maasoever. Ze hebben nog net hun diamanten vriendschap mogen vieren. Ruim zestig jaar verbonden zij de beide maasoevers spiritueel met elkaar, stonden hun mannetje/vrouwtje voor de heelheid van de stad. Franciscus en Clara, de één kon niet zonder de ander, de ander niet zonder de één, ze vulden elkaar aan, mannelijk en vrouwelijk. Daar kan en kon geen brug of tunnel tegen op! Franciscus zal het in zijn eentje moeten claren. Alhoewel... ze willen een nieuwe Kuip bouwen, hangend in de Maas. Niet dat Feyenoord beter zal gaan voetballen, maar een beetje hemelse bijstand zouden ze best kunnen gebruiken. Dat is nog eens missionaire dynamiek: het Sint Clara Stadion!